

PARAZİT MİMARİ PERSPEKTİFİNDE DANİEL LIBESKİND'İN MÜZE YAPILARININ İNCELENMESİ

Kübra SUSAM¹ , Reyhan ÇETİN²

¹ İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye.

² İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Doğa Bilimleri ve Mühendislik Fakültesi, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Bölümü, İstanbul, Türkiye.

ÖZET

Günümüzde kentsel bölgeler, dinamik ihtiyaçlar ve sürdürülebilirlik hedefleriyle sürekli bir değişim içindedir. Bu değişim sürecinde, geleneksel mimari pratiklerin sınırları zorlanmakta ve alternatif yaklaşım arayışları artmaktadır. Parazit mimari, mimarlık literatüründe dikkat çeken ve giderek önem kazanan bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır. Biyolojideki "parazit" kavramından esinlenen bu yaklaşım, mevcut yapıların üzerine eklenen unsurları, var olan yapının statik özelliklerini kullanarak tanımlamaktadır. Bu eklemeler, mevcut yapının ihtiyaçlarına yanıt vermek ve yeni işlevler eklemek için kullanılmaktadır. Parazit mimarinin örnekleri, sokak aralarında, köprülerde veya tarihi yapıların üzerine eklenen binalarda sıklıkla görülmektedir. Bu yaklaşımın en belirgin örnekleri Daniel Libeskind'in eserlerinde gözlemlenmektedir. Çalışmanın amacı, Libeskind'in müze eserlerine odaklanarak, yapıların formal, estetik ve işlevsel niteliklerini, literatür taraması sonucunda belirlenen parazit mimari kriterleri doğrultusunda değerlendirmeyi hedeflemektedir. Metodolojik olarak, detaylı bir literatür taraması gerçekleştirilmiş ve literatürde belirlenen çeşitli parazit mimari kriterleri bir araya getirilerek yeniden değerlendirme yapılmış ve bu doğrultuda sorular oluşturulmuştur. Bu kapsamda, parazit eklenmesinin yapı üzerindeki konumu, kullanılan malzemelerin niteliği, mevcut yapıya entegrasyon yöntemleri ve yapı ile çevre dokusu arasındaki uyum gibi unsurlar detaylı bir şekilde incelenmiştir. Sonuçlar bölümünde ise Daniel Libeskind'in müze yapılarındaki tasarımı hakkında değerlendirmelere ve tartışmalara yer verilmektedir. Ayrıca, estetik beklentilerin nasıl karşılandığına ilişkin bir değerlendirme yapılarak Libeskind'in müze eserleri üzerinden parazit mimarinin mimari düşünce ve pratiklerindeki yeri ve önemi vurgulanmış, gelecekteki potansiyel katkıları tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Daniel Libeskind, müze yapıları, parazit mimari, parazit tasarım

DANIEL LIBESKIND'S MUSEUM BUILDINGS IN THE PERSPECTIVE OF PARASITIC ARCHITECTURE

ABSTRACT

Urban areas today are in constant transformation driven by dynamic needs and sustainability goals. In this process, the boundaries of traditional architectural practices are being pushed, and the search for alternative approaches is growing. Parasite architecture, inspired by the biological concept of "parasite," is a noteworthy and increasingly significant approach in architectural literature. This approach involves adding elements to existing structures, utilizing the static features of the host building. These additions aim to respond to the needs of the structure while providing new functions. Examples of parasite architecture are often seen in alleyways, on bridges, or added to historical buildings. The most prominent examples of this approach can be observed in the works of Daniel Libeskind. This study aims to evaluate the formal, aesthetic, and functional characteristics of Libeskind's museum designs based on parasite architecture criteria identified through literature review. Methodologically, a detailed literature review was conducted, and various criteria of parasite architecture were reassessed. Elements such as the position of the addition, the quality of the materials used, integration methods with the host structure, and the harmony between the building and its environment were examined. The conclusion discusses the role and significance of parasite architecture in Libeskind's museum works, highlighting its potential contributions to architectural thought and practice in the future.

Keywords: Daniel Libeskind, museum buildings, parasitic architecture, parasitic design

Sorumlu Yazar : Kübra Susam
Makale Geliş Tarihi : 31.10.2024
Makale Kabul Tarihi : 23.12.2024
DOI : 10.70370/kapu.1576671
Makale Künye Bilgisi : Susam, K., & Çetin, R. (2024). Parazit mimari perspektifinde Daniel Libeskind'in müze yapılarının incelenmesi. *KAPU Trakya Journal of Architecture and Design*, 4(2), 150 –171.

1. GİRİŞ

Günümüzde kentsel alanlar, hızla değişen ihtiyaçlar ve sürdürülebilirlik hedefleriyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu değişim ve dönüşüm sürecinde, geleneksel mimari pratiklerin sınırları sık sık zorlanmakta ve alternatif yaklaşım arayışları artmaktadır. Bu bağlamda, parazit mimari kavramı, mimarlık literatüründe dikkat çeken ve giderek önem kazanan bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır.

Parazit mimari tanımları ve kriterleri için; "Mimari Tasarım Eğitiminde Alternatif Yaklaşımlar: Bir Mekân Tasarımı Stratejisi Olarak "Parazit Mimari"" (Yorgancıoğlu & Güray, 2017), "Tasarım Yaklaşımı Olarak "Parazit Mimari": Ortaya Çıkışı ve Gelişim Süreci" (Bektaş & Açıcı, 2020), Biyolojik Yaşam Şeklinden Mimari Ürüne: Konak Binada Parazitik Mimari (Demirkaya & Kalfa, 2017), Symbolic Values and The Identity of Places (Albani, 2017), Var Olandan Beslenmek; Parazit Mimari (Lank, 2022), Tarihi Endüstri Yapılarının Yeniden İşlevlendirilmesinde Parazit Mimari Kullanımı: Santral İstanbul ve Müze Gazhane (Kavut & Selçuk, 2022), Parasites on Architecture: An Assessment of Building Additions in Mahmutpaşa (Yıldırım, 2016), Parasites: Shaping the Image of the City (El-Shorbagy, 2020), Comprehensive Parasites (Christenson, 2014), Parasite Ecologies: Extending Space Through Diffusion - Limited Aggregation Models (Kachri, 2009), Mimarlık Mirası Yapılarda Ek Mekân Tasarımlarının Değerlendirilmesi (Balçık vd., 2022), Traces of the Past Utopias in Contemporary Architecture: Parasitic Architecture (Şensoy & Üstün, 2018), Strategic Intervention: Parasitic Architecture (McDaniel, 2008) adlı makale ve tezler taranmıştır.

Parazit mimari, sürdürülebilirlik, kaynak kullanımı ve kentsel dönüşüm gibi konuları ele alırken, aynı zamanda mevcut yapıların tarihî ve kültürel dokusunu koruma çabalarını da desteklemektedir. Dünya genelinde rastlanan parazit eklenti, farklı biçimlerde binalara eklenmektedir; cephelerde, yapının üstünde veya iki yapı arasında konumlanmaktadır. Bu entegrasyon, her bir yapıda çeşitli biçimlerde, boyutlarda ve malzemelerle ifade edilerek mimari çeşitlilik ve zenginlik vurgulanmaktadır. Amerikalı mimar Daniel Libeskind'in eserleri ise bu çağdaş yaklaşımın öncü örneklerini sunmaktadır.

Yapıların parazit olarak nitelendirilebilmesi için belirli kriterlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmada, bu kriterlerin tespiti için başlangıçta geniş kapsamlı bir literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Literatür taramasıyla belirlenen parazitliği etkileyen faktörlerle birlikte, parazit mimari kavramının çeşitli tanımları, açıklamaları ve örneklerinin hem fiziksel hem de işlevsel özellikleri detaylı bir şekilde incelenmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda, parazit yapıları daha detaylı bir şekilde inceleyebilmek için belirlenen mevcut kriterler doğrultusunda Daniel Libeskind'in müze yapılarının parazitlikleri değerlendirilmiştir.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışma, bir yapının parazit mimari olarak değerlendirilebilmesi için gerekli kriterlerin belirlenmesine odaklanmıştır. Parazit mimarinin temel özelliklerini tanımlamak amacıyla kapsamlı bir literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Literatür taraması sonucunda, parazit mimariyi açıklayan mevcut ölçütler derlenmiş ve sistematik bir şekilde ele alınmıştır. Çalışmada, Daniel Libeskind'in tasarım yaklaşımı, parazit mimarinin ilkelerini yansıttığı düşüncesiyle incelenmiştir. Libeskind'in projelerinde gözlemlenen tasarım unsurları, parazit mimari ile özdeşleşen nitelikler taşımaktadır. Özellikle, ana yapıdan şekil ve malzeme açısından ayrılan ve eklenmiş öğeler, parazit mimari prensiplerine uygunluk göstermektedir. Bu doğrultuda, Libeskind'in projeleri örnek olarak seçilmiştir. Araştırma, Libeskind'in özellikle müze yapılarıyla sınırlandırılmıştır. Bu sınırlamanın sebebi, mimarın portföyünde müze yapılarının önemli bir yer tutması ve bu yapıların, onun tasarım dilini ve yaklaşımını anlamak için uygun birer örnek teşkil etmesidir. Analiz sürecinde, Libeskind'in müze yapıları üç aşamada değerlendirilecektir. İlk aşamada, parazit mimarinin temel ölçütleri olan eklenme biçimi, yapıdan şekil ve malzeme olarak ayrılma, kontrast yaratma (renk, doku ve biçim farklılıkları), strüktürel destekleme, mevcut yapıya değer katma, yeni işlev kazandırma ve yapıyı görünür kılma gibi başlıklar altında incelenecektir. İkinci aşamada ise, bu yapıların mevcut yapıyla entegrasyon durumu, konaklama tipi, mevcut yapıdan ne şekilde faydalandığı ve yapı ile formel/boyutsal ilişkisi ele alınacaktır. Son olarak, incelenen yedi müze yapısı, her iki başlığa ait kriterler doğrultusunda ve uygulama durumuna göre değerlendirilip bir araya getirilecek ve bulgular, genel bir özet tablo aracılığıyla sunulacaktır. Bu

tablo, Libeskind'in projelerinin parazit mimari bağlamındaki ortak ve farklı yönlerini daha net bir şekilde ortaya koymayı amaçlamaktadır.

3. PARAZİT MİMARİ

Biyoloji alanında "parazit" kavramı, iki organizma arasındaki ekosistem ilişkisini tanımlamaktadır; bu ilişki çerçevesinde, parazit adı verilen organizma, ev sahibi organizmanın kaynaklarından yararlanır. Ev sahibi bu etkileşimden olumsuz etkilenirken, parazit organizma avantaj sağlamaktadır (Yorgancıoğlu & Güray, 2017). Bu bağlamda, mimaride "parazitlik" kavramı, mevcut yapıların kentsel sistemin konak organizmaları olarak kabul edilmesiyle ilişkilendirilir; bu yapılara eklenen yeni birimler ise parazit mimarinin örnekleri olarak tanımlanır. Ancak mimarideki parazitlik, biyolojidekinden farklı olarak, konak yapıya zarar vermediği gibi, konak yapı da bu etkileşimden olumsuz etkilenmez (Lank, 2022). Parazit mimari yaklaşımı, var olan yapının strüktüründen yararlanarak eklenen yapı unsurları olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu eklemeler, mevcut yapının konuğu konumundadır, onunla etkileşim içinde yeni bir bütünlük oluşturmaktadır. Bu yaklaşım, genellikle fark edilmeyen bir şekilde çevremizde sıklıkla kullanılmaktadır. Var olan yapıların üstüne yerleştirilen eklemelerin çoğu, bu yaklaşımla gerçekleştirilmektedir (Bektaş & Açıcı, 2020). Parazit mimarlık veya yaygın ifadesiyle "parasitic architecture", biyolojiden ilham alarak var olan yapıları genişleten ve ek alternatif mekânlar tasarlamayı amaçlayan bir mimari stratejidir. Parazitlerin biyolojik modelinden yola çıkılarak geliştirilen bu yaklaşım, mevcut yapıların üzerine yerleşerek kaynaklarını kullanırken, konak canlısından beslenen ve hayati fonksiyonlarını bu ev sahibi üzerinden gerçekleştiren organizmaların etkileşimlerini simgelemektedir (Demirkaya & Kalfa, 2017). Biyoloji bağlamındaki tanıma paralel olarak, parazit, yaşamını sürdürebilmek için bir konakçıya bağımlı olan ve kendi başına varlığını sürdüremeyen bir organizma olarak tanımlanmaktadır. Parazit mimaride ise, yapıya eklenen unsurlar, var olan yapının hem fiziksel görünümüne hem de statik özelliklerine dayandığından "parazit" olarak adlandırılmaktadır. Bu mimari yaklaşım, mevcut yapının gereksinimlerini karşılamak ve ona yeni işlevler kazandırmak amacıyla uygulanmaktadır.

Parazit mimarlık, adaptif, geçici ve sömürücü formların mimarisi olarak tanımlanmaktadır; bu yapılar, ana bina ya da binalarla güçlü bir etkileşim içinde olup, kentsel mekânda alternatif alanlar üretmeye yönelik bir tasarım anlayışını yansıtmaktadır (Albani, 2017; El-Shorbagy, 2020). Parazit mimari tasarımın öncüsü olarak kabul edilen O. Mathias Ungers, bu kavramı, yapıların kişisel amaçlar doğrultusunda, gayri resmi ve plansız bir şekilde kullanılması olarak tanımlamıştır (Pit vd., 2017). Parazit mimari, kentsel alanlarda alternatif mekân üretimini merkeze alan, uyarlanabilirlik, geçicilik ve sömürme kavramlarına dayalı bir mimarlık yaklaşımı olarak nitelendirilmektedir. Konut binaları veya diğer yapılarla sıkı ilişkiler kurarak, mevcut yapısal öğeleri kullanarak ve genellikle kişisel ihtiyaçlar doğrultusunda informal ve plansızca gelişen yapıları içermektedir. Genellikle kentsel ölçekte tasarlanmış ve önerileri bu bağlamda geliştirilmiş olan mimari düşüncelerden farklılık göstermektedir; zira bu yaklaşım, mevcut kent dokusuna ve alan kullanımına karşı bir tepki olarak belirginleşmekte, kent olgusuna tamamen karşı konumlanmaktadır (Lank, 2022). Parazit eklemeler, çağdaş kent dokularında alternatif alanlar oluşturarak şehir sakinlerine yeni bakış açıları sunmakta ve henüz keşfedilmemiş mekânsal olanakları ortaya çıkarmaktadır. Kent içindeki değişime uyum sağlayan ve şehrin taleplerini karşılayan mimari parazitler, işlevsiz hale gelmiş yapıları yeniden canlandırarak kente yeni bir ivme kazandırma potansiyeline sahiptir. Mevcut yapının işlevselliğini artırarak veya yapıya yeni kullanım alanları ekleyerek, geçici veya kalıcı olarak gerçekleştirilmektedir (Kavut & Selçuk, 2022). Şehir dokusu içinde fark edilmeyebilen parazit eklemeler, sokak aralarına yerleşen yapılar, köprüler ve reklam panolarına yapılan ilaveler ile tarihi yapıların üzerine eklenen yeni unsurlar, parazit mimarinin örnekleri olarak değerlendirilmektedir. Bu müdahaleler, kentsel alanda çeşitlilik oluşturan özgün mimari çözümler sunmaktadır (Bektaş & Açıcı, 2020). Bu yaklaşım Alman mimar O. M. Ungers tarafından öncü bir şekilde tanımlanmıştır ve büyük strüktürlerin kendi amaçları doğrultusunda adaptasyonunu vurgulamaktadır. Bir parazit, mevcut altyapıları kullanarak ve onlara entegre olarak varlığını sürdürmek durumundadır, böylece kendi ihtiyaçlarını karşılamak ve yaşam alanlarını oluşturmak için mevcut kaynakları ve yapıları değerlendirmektedir (Lank, 2022). Artan nüfus, coğrafi ve küresel iklim değişiklikleri, ekonomik ve teknolojik ilerlemeler ile sosyal evrim, insanlığın mimari tercihlerini dönüştürmüştür. Çoğunlukla yeni binalar inşa etmek yerine, mevcut yapıların ihtiyaçlara göre uyarlanması için çeşitli değişiklikler ve eklemeler yapılmıştır. Bu tür bir yaklaşım, parazit mimari olarak adlandırılmaktadır. Darren K. H. Tsang, parazit mimariyi "bölgelerin yeniden değerlendirilmesi

ve şehrin hem kendiliğinden hem de sınırlarının ötesine genişlemesinin zorunlu bir yansıması" olarak açıklamıştır (Yıldırım, 2016). Parazit mimari, mevcut bir yapıyı dönüştüren ve şekillendiren bir mimari müdahale olarak da değerlendirilmektedir. Bu yaklaşım, mevcut bir konak binayı yeniden tanımlar ve yapılandırırken, binanın mevcut strüktürüne eklenerek ve onun enerjisini kullanarak yeni bir forma dönüşüm sağlamaktadır. Parazit bir bina, kendisini konakladığı yapıya entegre ederek ve ondan enerji alarak varlığını sürdürmektedir. Bu yaklaşım, bir sistemden diğerine enerji aktarabilme yeteneğiyle de karakterizedir, bu da parazit binaların çevresel faktörlerle etkileşim kurarak adaptasyon gösterebilme kabiliyetini vurgulamaktadır (Christenson, 2014).

3.1. Parazit Mimarinin Tarihsel Gelişimi

Parazit mimari, 20. yüzyılın başlarından itibaren alternatif bir yaklaşım olarak kabul edilmektedir. Lebbeus Woods'un savaş sonrası yıkılan yapılar üzerinde gerçekleştirdiği eklemeler ve uygulama yöntemleri, parazit mimarinin temelini oluşturmuştur, zira bu uygulamalar, mimari yaklaşımın ortaya çıkış amacını ve felsefesini yansıtmaktadır. Daha sonraki dönemlerde, Eric Owen Moss Mimarlık ve Stephane Malka Mimarlık ofisleri, parazit mimariyi farklı bakış açılarıyla ele alarak bu geleneği sürdürmüştür. Eric Owen Moss, radikal ve yenilikçi tasarımları benimseyerek farklılığı vurgularken, Stephane Malka Mimarlık ise Paris'teki konut sorununa çözüm bulmak amacıyla parazit mimari yaklaşımını benimsemiştir. Bu bağlamda, parazit mimari, çok yönlü bir alternatif tasarım yaklaşımı olarak kabul edilmektedir (Bektaş & Açıcı, 2020). Parazit mimari, 20. yüzyılda ortaya çıkan bir tasarım yaklaşımı olarak, kentin büyük, kalıcı ve statik binalarına karşı zıt bir karakter sergilemektedir (Kachri, 2009). Parazit mimari, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde hızlı ve sağlıksız kentleşmenin etkilerinin, Sanayi Devrimi'nin neden olduğu dönüşümlerle birleştiği zamanda ortaya çıkmıştır. Bu süreçte, modern mimarlık, mevcut durumun eleştirisini yaparak alternatif yaklaşımlar geliştirmiştir. Parazit mimari, sanayi devrimiyle birlikte; yeni yapı malzemeleri, yapım yöntemleri ve seri üretim süreçlerinin bir sonucu olarak değerlendirilmektedir (Şensoy & Üstün, 2018). 1960'larda parazit yapılar arasında Pascal Häusermann'ın Settlement Units'i (1962), Jean-Louis Chanéac'ın Parasitic Cells'i (1968), Haus-Rucker-Co'nun Balloon For 2 Vienna (1967) ve Oase No.7'si (1972), Marcel Lachat'ın La Bulle Pirate'i (1970) ve Atelier van Lieshout'un Clip-On'u (1997) öne çıkmaktadır. Bu örneklerin ortak özelliği, o dönemdeki kentsel çevreye yönelik eleştirel bir bakış açısı sunmalarıdır. Günümüzde ise parazit mimari örneklerinin, bilimsel ve teknolojik ilerlemelerin sağladığı sınırsız tasarım imkanlarıyla daha çağdaş formlara evrildiği ve günümüzün güncel konularına odaklandığı gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, arazilerin verimsiz kullanımı gibi önemli sorunlar öncelikli olarak ele alınmaktadır. Ayrıca, mevcut imar yönetmeliklerini sorgulayan, evsizlik ve yoksulluk gibi sosyal meselelere dikkat çeken örneklerin sayısının arttığı da gözlenmektedir (Lank, 2022).

Parazit yapılar, aykırı formlarıyla öne çıkarak hem malzeme hem de biçim açısından mevcut binalardan farklılaşan uzantılar olarak ortaya çıkmaktadır. Günümüzde ise, Dresden Askeri Tarih Müzesi, Green Exhibition House, The Niemeyer Sphere, Parasite Office, The Rucksack House, Antwerp Port House, Elbphilharmonie Hamburg, Zeitz MOCAA, Bombay Sapphire Distillery, Irving Street Brewery, Shoreham Street, Kanada Doğa Müzesi, Coast Path Staircase, Convent de Sant Francesc; Türkiye'de ise Müze Gazhane, Santral İstanbul gibi yapılar parazit mimariye örnek gösterilmektedir (Kavut & Selçuk, 2022; Uğur, 2020; Balçık vd., 2022).

3.2. Daniel Libeskind ve Müze Tasarımları

Mimarlık ve kentsel tasarım alanında uluslararası bir isim olan Daniel Libeskind, binalarda kültürel hafızayı uyandırma yeteneğiyle tanınmaktadır. Libeskind, yankı uyandıran, benzersiz ve sürdürülebilir bir mimari yaratmayı hedeflemektedir. 1946 yılında Polonya'nın Łódź kentinde doğan Libeskind, mimarlık alanında mesleki diplomasını 1970 yılında Cooper Union for the Advancement of Science and Art'tan almıştır ve 1972'de İngiltere'deki Essex Üniversitesi Karşılaştırmalı Araştırmalar Okulu'ndan mimarlık tarihi ve teorisi alanında yüksek lisansını tamamlamıştır. 1989'da Libeskind, Berlin'deki Yahudi Müzesi'nin inşası için açılan uluslararası yarışmayı kazanmıştır. Berlin Yahudi Müzesi başta olmak üzere, Royal Ontario Müzesi, Dresden Askeri Tarih Müzesi, Denver Sanat Müzesi, Çağdaş Yahudi Müzesi, Felix Nussbaum Müzesi ve Victoria ve Albert Müzesi Spiral olmak üzere birçok müze tasarımı bulunmaktadır (Studio Libeskind, 2024a). Daniel Libeskind'in çalışmalarının büyük bir kısmı olumlu karşılanmasına rağmen, sıkça sert eleştirilerin hedefi olmuştur. Eleştirmenler sıkça Libeskind'in çalışmalarını dekonstrüktivist olarak tanımlamaktadır. Libeskind'in tasarımlarının sıklıkla keskin

kenarlar, dik açılar ve çarpık geometri gibi sınırlı bir mimari dili yansıttığını, zaman zaman klişelere düşebildiğini ve konum ile bağlamı göz ardı ettiğini iddia etmektedirler (Wikipedia, 2024a).

Royal Ontorio Müzesi

Royal Ontario Müzesi, Kanada'nın Toronto şehrinde yer alan ve 20. yüzyılın başlarında bir grup Torontolu tarafından uluslararası alanda tanınan bir müze oluşturma hedefiyle kurulan bir kuruluştur. Ontario Hükümeti ve Toronto Üniversitesi'nin desteğiyle 1912'de resmi olarak kurulan müze, başlangıçta Ontario Kraliyet Arkeoloji, Paleontoloji, Mineraloji, Zooloji ve Jeoloji Müzeleri'nin bir araya getirilmesiyle oluşmuştur. 1955'te beş müze tek bir organizasyon altında yeniden yapılandırılmış ve 1968'de Toronto Üniversitesi'nden ayrılarak bağımsız bir kuruluş haline gelmiştir. Bu dönemde, müzenin koleksiyonlarını genişletmek ve araştırma faaliyetlerini güçlendirmek amacıyla çeşitli yenileme projeleri gerçekleştirilmiştir. 1978'de başlatılan büyük ölçekli bir yenileme projesi, müzenin kapasitesini artırmış ve yeni küratöryel merkezler, kütüphane ve diğer tesisleri içermiştir (ROM, n.d.). Toronto'lu mimarlar Frank Darling ve John A. Pearson tarafından tasarlanan Royal Ontario Müzesi'nin orijinal binası (şu anda batı kanadı olarak kullanılmaktadır), İtalyan tarzı ve Neo-Romanesk tarzının bir sentezidir. Royal Ontario Müzesi'nin tarihi kanadı, Richardson Romanesk üslubunun karakteristik özelliklerini taşımaktadır. Cephe düzeninde rustik taş işçiliği, dairesel kemer formlu pencereler ve kornişlerle vurgulanan yatay çizgiler dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra dekoratif konsollar, köşe taşları ve kemer alınlıkları gibi elemanlar, yapıya hem görsel bir derinlik hem de tarihsel bir değer katmaktadır. Müzenin yeni kanadı ise, Daniel Libeskind'in dekonstrüktivist tasarım anlayışını yansıtmaktadır. Keskin geometrik formlar ve asimetrik yüzeyler, geleneksel yapı anlayışına meydan okuyarak modern bir estetik sunmaktadır (Wikipedia, 2024a).

Müzenin mimari kimliği zaman içinde değişmiş ve 2007'de dünyaca ünlü mimar Daniel Libeskind'in imzasını taşıyan Michael Lee-Chin Crystal adlı modern bir yapı eklenmiştir. Bu yapı, çağdaş sanat ve tasarım anlayışını simgelerken, aynı zamanda Toronto'nun 21. yüzyıldaki kültürel ve sosyal yaşamını yansıtmaktadır. Royal Ontario Müzesi, bu yeni yapıyla birlikte, Kanada'nın önde gelen kültürel ve sosyal destinasyonlarından biri olarak konumunu pekiştirmiştir (Şekil 1) (ROM, n.d.).

Şekil 1. Royal Ontorio Müzesi (Mimdaporg, 2021)

Dresden Askeri Tarih Müzesi

Dresden Askeri Tarih Müzesi, Almanya Dresden'de bulunan ve kuruluşundan bu yana önemli bir tarihî dönüşüm geçirmiş bir kuruluştur. Bundeswehr'in askeri müzesi olan Dresden Askeri Tarih Müzesi, Almanya'nın en büyük askeri tarih müzelerinden biridir (Wikipedia, 2023). 1897 yılında kurulan müze, başlangıçta Saksonya silah deposu ve müzesi olarak hizmet vermiş, sonrasında Nazi, Sovyet ve Doğu Alman yönetimleri altında farklı isimler ve amaçlarla varlığını sürdürmüştür. Bugün ise birleşik ve demokratik Almanya'nın askeri tarihini sergileyen bir müze olarak faaliyet göstermektedir. Müzenin tarihi merkezin dışında konumlanması, İkinci Dünya Savaşı sonrası müttefiklerin gerçekleştirdiği bombalama saldırılarından etkilenmemesini sağlamıştır. 1989 yılında, müzenin birleşik Almanya'nın yeni dönemine uyum sağlama konusundaki belirsizliği nedeniyle kapatılmasına karar verilmiştir. Bu kararın ardından, 2001 yılında duygusal ve siyasi atmosferdeki değişimle birlikte müzenin

genişletilmesi ve yeniden değerlendirilmesi gündeme gelmiş, düzenlenen mimari yarışmayı Daniel Libeskind'in tasarımı kazanmıştır.

2011 yılında yeni iç ve dış konseptle yeniden açılmıştır. Savaşın insanî boyutlarına odaklanmanın yanı sıra, Alman askeri teknolojisinin evrimini de sergilemektedir. Libeskind'in tasarımı, orijinal binanın simetrisini bozarak dikkat çekmektedir. Eski cephaneliğin yapısal düzenini kesen devasa bir uzantı, beton, cam ve çelik gibi malzemelerle inşa edilmiştir. Bu uzantı, modern Dresden'in manzarasını sunan bir izleme platformuna ev sahipliği yaparak yapının işlevselliğini ve estetik değerini artırmaktadır. Yeni cephenin açıklığı ve şeffaflığı, eski binanın opaklığı ve sağlamlığına tezat oluştururken, bu zıtlık demokratik toplumun yeniden tasavvurunu yansıtmaktadır. Libeskind, bu tasarımıyla Dresden'in tarihî dönüşümünü sembolize ederek şunları ifade etmektedir: "Dramatik genişleme, Dresden'in küllerinden dirilişinin bir sembolüdür. Gelenek ile yenilik, eski ile yeni arasındaki denge, Dresden'in temel değişiminde merkezi bir rol oynamaktadır" (Şekil 2) (Archdaily, 2011a).

Şekil 2. Dresden Askeri Tarih Müzesi (Archdaily, 2011a)

Denver Sanat Müzesi

Denver Sanat Müzesi (DAM), ABD Colorado eyaletinin Denver şehrinde, Civic Center bölgesinde konumlanmıştır. DAM, Batı Yakası ile Chicago arasında yer alan en büyük sanat müzelerinden biri olup, çağlara ve kıtalara ait toplam 70.000'den fazla farklı parçayı barındıran ansiklopedik bir koleksiyona sahiptir. Müze, Batı sanatı koleksiyonunu yöneten Petrie Batı Amerika Sanatı Enstitüsü ve Amerikan Kızılderili sanat koleksiyonu ile tanınmaktadır. 1971 yılında efsanevi İtalyan mimar Gio Ponti tarafından tasarlanan müzenin özgün binası, Martin Binası olarak da bilinmektedir. 2018'de müze, sergi alanını genişletmek ve Ponti'nin orijinal binasını ek sergi alanları ile zenginleştirmek amacıyla 150 milyon dolarlık bir yeniden modelleme projesi başlatılmıştır (Archive, 2022).

Daniel Libeskind, Denver Sanat Müzesi'nin (Denver Art Museum/ DAM) 2006 yılında genişletilmesi ve yeniden tasarlanması projesini üstlenmiştir. Bu proje, müzenin kapasitesini artırmayı ve yeni sergi alanları eklemeyi amaçlamaktadır. Libeskind'in tasarımı, Denver şehir merkezinde bulunan ve eşsiz mimarisiyle dikkat çeken bir yapıya dönüşmüştür. Müzenin genişletilmiş bölümü, eğimli çatıları ve keskin geometrik hatlarıyla tanınmaktadır. Tasarımı, şehrin kültürel mirasına saygı gösterirken modern bir dokunuş da sağlamıştır. Libeskind'in Denver Art Museum projesi, müzenin görünümünü ve işlevselliğini büyük ölçüde değiştirerek Denver'in kültürel ve mimari açıdan önemli bir simgesi haline gelmesine katkıda bulunmuştur (Şekil 3) (Arkitera, 2011).

Şekil 3. Denver Sanat Müzesi (Arkitera, 2006)

Berlin Yahudi Müzesi

Almanya'nın başkenti Berlin'de yer alan Berlin Yahudi Müzesi, Alman Yahudilerinin iki bin yıllık tarihine adanmış bir müzedir (Wikipedia, 2024b). Yahudi Müzesi'nin kökenleri, 1970'li yılların Batı Berlin'ine dayandırılmaktadır. O dönemde, Alman-Yahudi tarihine adanmış bir müze bulunmamaktadır. Berlin'de 1933 yılında var olan bir Yahudi müzesi, Nazi rejimi tarafından 1938 yılında kapatılmıştır. Yahudi müzesi fikri ilk kez 1971 yılında geliştirilmiştir. Yahudi Cemiyeti Kurulu, Berlin Müzesi yönetimi ve Berlin Senatosu tarafından, Berlin'deki Yahudi tarihine ve kültürüne adanmış bir müze oluşturulması planlanmıştır. Bu amaçla, 1976 yılında Berlin Yahudi Müzesi Topluluğu kurulmuştur. 1979 yılında Dr. Vera Bendt, Yahudi Departmanı'nın başkanı olarak atanmış ve Yahudi Müzesi'nin kuruluş süreci başlatılmıştır. 1988 yılında, Frankfurt'taki Yahudi Müzesi'nin açılışında, Batı Berlin Senatosu tarafından 'Berlin Müzesi'nin Yahudi Departmanı ile Genişletilmesi' için bir yarışma düzenlenmiştir. Nisan 1989'da sonuçlanan bu yarışmaya 165 proje gönderilmiş ve Daniel Libeskind'in "Between The Lines" tasarımı birinci seçilmiştir. Ancak, Berlin Duvarı'nın yıkılmasının ardından Berlin'in mimari ve kültürel politikalarında değişiklikler yaşanmış ve projenin devam edip etmemesi tartışma konusu olmuştur. Senato, 1991 yılında projenin devam etmesine karar verdikten sonra, 1999'da yapımı biten Yahudi Müzesi 2001'de ziyarete açılmıştır (Şekil 4) (Avcı, 2013).

Yeni binanın zigzag şeklindeki planı, kaybolma hissini somutlaştırmaktadır. Ziyaretçiler, binanın bir ucundan diğerine ulaşmak için çıkmaz bir köprüye yönlendiren 60 köprüden birinden geçmek durumunda kalmaktadır. Binanın içi tamamen betonarme malzemeden yapılmıştır ve boşluklar ile kör noktalar, çok az ışıkla aydınlatılmaktadır. Bu sembolik aydınlatmanın amacı, İkinci Dünya Savaşı sırasında Yahudi toplumunun deneyimlediği en karanlık anları, kaçışsızlık hissini ve buna rağmen umudu anlamaktır. Binanın en etkileyici ve duygusal mekânı, girişe uzanan uzun bir boşluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Beton duvarlarla çevrili bu boşlukta aydınlatma yalnızca üst kısımda küçük bir çizgi şeklinde bulunmaktadır. Zeminde ise 10.000 ifadesiz yüz şekli verilmiş demir plakalar vardır ve bu plakalar soykırımda kaybolan insanları temsil etmektedir. Müze içinde gezinirken, korku ile umut arasında çeşitli duygular deneyimlenmektedir (Avcı, 2013). Libeskind, tasarımında "yokluk", "kayıp" ve "bellek" kavramlarına odaklanarak, öncelikle Berlin'in şehir haritasını temel alarak "Davud yıldızı" şeklinde bir kavram şeması oluşturmuştur. Ana bina, Daniel Libeskind tarafından tasarlanan ekspresyonist tarzdaki çinko kaplamalı yapıdır ve bu yapı 1735 yılında tamamlanan eski Prusya Mahkeme Binası ile birliktelik sağlamaktadır (Yavuz & Aksu, 2019).

Şekil 4. Berlin Yahudi Müzesi (Avcı, 2013)

Çağdaş Yahudi Müzesi (Contemporary Jewish Museum)

California, San Francisco'da yer alan Çağdaş Yahudi Müzesi (CJM), 1984 yılında kurulmuştur ve tarihi Jessie Caddesi Trafo Merkezi'nde bulunmaktadır. Müzenin iç mekânı Daniel Libeskind tarafından yeniden tasarlanmış ve yeni bir ekleme ile 2008 yılında açılmıştır. Misyonu, sergiler ve eğitim programları aracılığıyla Yahudi deneyiminin çeşitliliğini yirmi birinci yüzyıl izleyicisine aktarmak olan müze, öncelikle San Francisco sahilinde küçük bir galeri alanında faaliyet göstermiştir. Ancak, 1989'da toplumun artan program ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla daha geniş bir tesis planı başlatılmıştır. Bu sürecin sonucunda, sergi alanlarının artırıldığı, eğitim ve ek program alanlarının bulunduğu daha kapsamlı bir tesise dönüşme kararı alınmıştır. Haziran 2008'de, San Francisco şehir merkezinde 63.000 metrekarelik yeni bir tesisin açılışı gerçekleştirilmiştir (Wikipedia, 2024c).

Studio Libeskind tarafından tasarlanan yeni müze, San Francisco'nun merkezinde yer almakta olup, tarihi kırmızı tuğla enerji santralinin içine entegre edilmiştir. Müzenin dış cephesi ise parlak mavi çelik panellerle kaplanarak modern bir görünüm kazandırılmıştır. Tasarım, İbranice "L'Chaim" yazan iki harfe dayanmaktadır; bunlar Yahudi geleneğinde önemli sembollerdir. 'Chet' harfi, sergi ve eğitim alanları için genel bir süreklilik sağlarken, 'yud' harfi ise 36 penceresiyle özel sergi, performans ve etkinlik alanı olarak hizmet vermektedir. Yapı parlak mavi çelik panellerle kaplanmıştır ve ışığın paslanmaz çelik yüzeyden yansımaları dağıtmaya ve yumuşatmaya yardımcı olan benzersiz bir çapraz taramalı yüzeye sahiptir. Paneller, günün saati, hava durumu ve izleyicinin konumuna bağlı olarak renk değiştirmekte; dinamik ve canlı bir görünüm sunmaktadır. 2.500 metrekarelik büyük bir lobi, özel programlar için bir foruma dönüşen dinamik bir giriş kapısıdır ve eski ile yeni arasındaki dramatik karşıtlığı vurgulamaktadır. Duvar boyunca, dini yazılarda dört farklı anlam düzeyine atıfta bulunan "PaRDeS" harfleri yerleştirilmiş ve bu harfler aydınlatılmıştır. Müzenin felsefesi ve mimarisi, yaşamda ve sanatta çoklu yorum ve anlam katmanları fikrini benimsemektedir ve proje 2008 yılında tamamlanmıştır (Şekil 5) (Studio Libeskind, 2024b).

Şekil 5. Çağdaş Yahudi Müzesi (Ytur, n.d.)

Felix Nussbaum Müzesi

Almanya'nın Osnabrück şehrinde, Kültür Tarihi Müzesi'nin bir parçası olarak yer alan Felix Nussbaum Müzesi, 1904 yılında Osnabrück'te doğan Yahudi sanatçı Felix Nussbaum'un eserlerine adanmıştır. Bu müze, Nussbaum'un Auschwitz'de yok edilmeden önceki çalışmalarını, grafiklerini, resimlerini ve evini sergilemektedir. Ayrıca, ırkçılık ve hoşgörüsüzlük temalarına odaklanan geçici sergi alanları da bulunmaktadır. Binanın tasarımı, 1998 yazında Reinders & Partner Lange iş birliğiyle tamamlanmıştır ve bu tasarımın mimarı Daniel Libeskind'dir. Müze binası, Felix Nussbaum'un hayatını yansıtmak için ani kırılmaları, öngörülemeyen kesişmeleri ve çıkmaz sokakları içermektedir. Felix Nussbaum Müzesi, şimdiye kadar 4 milyondan fazla ziyaretçinin ilgisini çekmiştir (Archdaily, 2011b). Müze, Nussbaum'un resimlerinin yanı sıra ırkçılık ve hoşgörüsüzlük gibi temalara odaklanan geçici sergiler de sunmaktadır. Aynı zamanda, Nussbaum'un yaşamındaki zorlukları ve içsel çatışmaları yansıtmak üzere tasarlanmıştır. Binanın mimarisi, anlık kesintiler, öngörülemeyen kesişmeler, klostrofobik alanlar ve çıkmaz sokaklar gibi unsurları içermekte, bu da Nussbaum'un zorlu deneyimlerini anlamaya katkıda bulunmaktadır. Müze, üç ayrı bölümden oluşur, her biri Nussbaum'un hayatındaki farklı zaman dilimlerine işaret etmektedir. Ziyaretçiler, beton dış yüzeyi ve iç kısmı dar bir alandan oluşan uzun ve dar bir merkezi koridordan içeri götürülmektedir. Bu koridor, Nussbaum'un eserlerinin anlaşılmasına katkıda bulunmakta ve ziyaretçilere onun resim yapma deneyimini içgüdüsel olarak hissettirmektedir. Koridor, diğer iki bölüme, uzun ana bölüme ve çinko kaplı bir yapıya bağlanmaktadır. 1998 yılında Daniel Libeskind tarafından tamamlanan proje, müzenin ilk binası olarak hizmete girmiştir. 2011 yılında, Libeskind'in tasarımıyla müzenin genişletilmiş versiyonu tamamlanmıştır (Şekil 6) (Studio Libeskind, 2024c).

Şekil 6. Felix Nussbaum Müzesi (Archdaily, 2011b)

Victoria ve Albert Müzesi Spiral

Victoria ve Albert Müzesi Spirali, Londra'da yer alan ve 19. yüzyıldan bu yana dünya çapında en büyük dekoratif sanatlar koleksiyonunu barındıran Victoria ve Albert Müzesi'nin genişletilmesi amacıyla geliştirilmiş bir tasarım önerisidir. Daniel Libeskind ile tasarımcı, sanatçı ve yazar Cecil Balmond tarafından tasarlanan proje, 1996 yılında düzenlenen uluslararası yarışmada diğer yedi tasarımı geride bırakarak seçilmiştir. Ancak proje, finansman sorunları ve kamuoyunda yaşanan tartışmalar nedeniyle üç kez ertelenmiş ve nihayetinde 2004 yılında iptal edilmiştir (Şekil 7) (Wikipedia, 2024d).

Şekil 7. Victoria ve Albert Müzesi Spiral (Langdon, 2015)

4. BULGULAR

Bu çalışma kapsamında yapılan literatür taramaları sonucunda parazit mimari kriterleri 8 başlıkta toplanmıştır;

1. Mevcut yapıya eklenme
2. Mevcut yapıdan biçim ve malzeme olarak ayrılma
3. Mevcut yapıdan aykırılık durumu
4. Mevcut yapı ile renk/kontrast farklılığı
5. Mevcut yapıdan strüktürel beslenme
6. Âtıl olanı kente kazandırma/ Var olana değer katma
7. Mevcut yapıya fonksiyon kazandırma
8. Mevcut yapıyı görünür kılma

Daniel Libeskind'in 7 adet müze binası belirlenen kriterler bağlamında değerlendirilmiştir.

4.1. Royal Ontario Müzesi

Royal Ontario Müzesi'ne eklenen yeni yapı, mevcut yapıya entegre edilerek parazit mimarinin belirgin bir örneğini oluşturmuştur. Yeni mimari unsur, müzenin eski bölümüne eklenmiş ve hem biçimsel hem de malzeme açısından mevcut yapıdan ayrılmıştır. Bu ayrışma, parazit mimarinin temel özelliği olan eski ile yeni arasında belirgin bir fark yaratma amacına hizmet etmektedir. Ek yapının mevcut yapıya tam uyum sağlamaması, parazit mimaride sıkça kullanılan bir yaklaşımı temsil etmektedir. Söz konusu aykırılık, izleyicinin dikkatini çekmeyi ve merak uyandırmayı hedeflemektedir. Eklenen bölümün renk ve kontrast açısından mevcut yapıdan ayrıştığı açıkça görülmektedir. Bu ayrım, eski ve yeni yapılar arasında görsel bir fark yaratarak dikkati artırmayı amaçlamaktadır. Parazit mimari, genellikle mevcut yapının taşıyıcı sistemlerini kullanarak kendi strüktürünü desteklemektedir. Royal Ontario Müzesi'nde bu yaklaşımın başarılı bir şekilde uygulandığı görülmektedir. Ek yapı, mevcut binayı daha işlevsel ve modern bir hale getirmiş, tarihi yapının potansiyelini ortaya çıkararak yeni bir değer katmıştır. Tarihi yapılar üzerinde gerçekleştirilen bu tür eklemeler, âtıl alanları yeniden canlandırma ve onlara yeni işlevler kazandırma potansiyeline sahiptir. Yeni yapı, eski yapıyı daha görünür kılmakta ve parazit mimarinin ana yapıyı ön plana çıkarma amacını vurgulamaktadır. Cephe, strüktürel destek elemanları aracılığıyla mevcut yapıya bağlanmış ve estetik ile fonksiyonel uyum sağlanmıştır. Kalıcı bir entegrasyon gerçekleştirilerek ek yapı, mevcut yapı üzerine yerleşmiş ve taşıyıcı sistemin olanaklarından faydalanmıştır.

Eklenti, boyutsal olarak eski yapıya göre daha büyük tasarlanmış ve bu durum dikkat çekici bir etki yaratmıştır. Tasarım, eski yapıyla hem kontrast oluşturmuş hem de onu tamamlamıştır. Bu özellikleriyle ek yapı, parazit mimarinin başarılı bir örneği olarak değerlendirilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Royal Ontorio Müzesi Parazitlik Ölçütleri ve Eklemlenme Değerlendirmesi (Yazar, 2024)

1. PARAZİTLİK ÖLÇÜTLERİ				
1. Mevcut yapıya eklemlenme durumu var mı?	Evet	Hayır		
	●			
2. Mevcut yapıdan biçim ve malzeme olarak ayrılıyor mu?	Evet	Hayır		
	●			
3. Mevcut yapı ile entegrasyonu aykırı mı?	Evet	Hayır		
	●			
4. Mevcut yapı ile renk/kontrast ayrımı var mı?	Evet	Hayır		
	●			
5. Mevcut yapıdan (strüktürel) besleniyor mu?	Evet	Hayır		
	●			
6. Atıl yapıyı kente kazandırıyor mu/ Var olana değer katıyor mu?	Evet	Hayır		
	●			
7. Mevcut yapıya yeni fonksiyon kazandırıyor mu?	Evet	Hayır		
	●			
8. Mevcut yapıyı görünür kılıyor mu?	Evet	Hayır		
	●			
YAPI ADI: Royal Ontorio Müzesi				
YAPILDIĞI YER: Kanada / Toronto				
UYGULAMA DURUMU				
Uygulanmış	Uygulanmamış			
●				
2. EKLEMLENME DEĞERLENDİRMESİ				
a. Mevcut yapı ile entegrasyonu nasıl?	cephe	çatı	zemin	iki yapı arası
	●			
b. Mevcut yapıda konaklama tipi nasıl?	sürekli		geçici	
	●			
c. Mevcut yapıdan ne şekilde faydalanıyor?	strüktürel destek		görsel birliktelik	
	●		●	
d. Mevcut yapı ile formel ilişki nasıl?	uyumlu		aykırı	
			●	
e. Mevcut yapı ile boyutsal ilişki nasıl?	büyük	nötr	küçük	
	●			

4.2. Dresden Askeri Tarih Müzesi

Dresden Askeri Tarih Müzesi'nde mevcut yapıya net bir eklemlenme söz konusudur. Ek yapının mevcut yapıya fiziksel olarak bağlandığı ve bütünleştiği anlaşılmaktadır. Mevcut yapıdan hem biçimsel hem de malzeme açısından ayrılmıştır. Yapının modern, çarpıcı ve keskin geometrik formu, eski yapının klasik formuyla belirgin bir tezat oluşturmaktadır. Mevcut yapı ile entegrasyonu aykırıdır, ek yapı mevcut yapıyla bilinçli bir uyumsuzluk göstermektedir. Parazit mimarinin en belirgin özelliklerinden biri olan bu aykırılık, yeni ve eski arasında yaratılan zıtlık ile dikkat çekme amacı taşımaktadır. Eklenti renk ve kontrast açısından mevcut yapıdan farklılık göstermektedir. Dresden Askeri Tarih Müzesi'ndeki ek yapı, daha metalik ve çağdaş bir tonlama ile, tarihi yapının taş dokusu arasında bir karşıtlık yaratmıştır. Ek yapı mevcut yapıdan fiziksel bir strüktürel destek almaktadır. Parazit ekleme, mevcut yapıya hem işlevsel hem de kültürel anlamda önemli katkılar sunmuş, çevre ile olan etkileşimini artırmıştır. Bu tür projeler, ek yapıların kentin ve mevcut yapının tarihsel bağlamına modern bir katkı sunduğunu göstermektedir. Dresden Askeri Tarih Müzesi'ne yapılan ekleme, müzenin işlevselliğini geliştirerek modern ziyaretçi ihtiyaçlarına yanıt verecek şekilde tasarlanmış olabilir. Yeni yapı, tarihi yapının görünürlüğünü artırarak onun kimliğini ön plana çıkarmaktadır. Cephe üzerinden sağlanan entegrasyon, ek yapının mevcut bina ile fiziksel ve strüktürel bir bağ kurduğunu ortaya koymaktadır.

Kalıcı bir konaklama tipi tercih edilerek, ek yapı ile mevcut bina arasında bütünleşmiş bir ilişki oluşturulmuştur. Eklemler, kendi strüktürel sistemini oluştururken aynı zamanda mevcut yapının taşıyıcı sistemlerinden de yararlanmaktadır. Tasarım, biçimsel olarak eski yapı ile belirgin bir kontrast oluşturmakta ve boyut olarak daha büyük olmasıyla dikkat çekici bir görsel etki yaratmaktadır. Dresden Askeri Tarih Müzesi'nde hayata geçirilen bu parazit ekleme, modern ve tarihi unsurları bir araya getirerek çarpıcı bir mimari çözüm sunmaktadır. Mevcut yapıyla net bir biçimde ayrılan, ancak ona değer katan bu tasarım, müzeye hem yeni işlevler kazandırmış hem de tarihi yapının özgün kimliğini daha görünür hale getirmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Dresden Askeri Tarih Müzesi Parazitlik Ölçütleri ve Eklemlenme Değerlendirmesi (Yazar, 2024)

1. PARAZİTLİK ÖLÇÜTLERİ				
1. Mevcut yapıya eklemlenme durumu var mı?	Evet	Hayır		
	●			
2. Mevcut yapıdan biçim ve malzeme olarak ayrılıyor mu?	Evet	Hayır		
	●			
3. Mevcut yapı ile entegrasyonu aykırı mı?	Evet	Hayır		
	●			
4. Mevcut yapı ile renk/kontrast ayrımı var mı?	Evet	Hayır		
	●			
5. Mevcut yapıdan (strüktürel) besleniyor mu?	Evet	Hayır		
	●			
6. Atıl yapıyı kente kazandırıyor mu/ Var olana değer katıyor mu?	Evet	Hayır		
	●			
7. Mevcut yapıya yeni fonksiyon kazandırıyor mu?	Evet	Hayır		
	●			
8. Mevcut yapıyı görünür kılıyor mu?	Evet	Hayır		
	●			
YAPI ADI: Dresden Askeri Tarih Müzesi				
YAPILDIĞI YER: Almanya / Dresden				
UYGULAMA DURUMU				
Uygulanmış	Uygulanmamış			
●				
2. EKLEMLENME DEĞERLENDİRMESİ				
a. Mevcut yapı ile entegrasyonu nasıl?	cephe	çatı	zemin	iki yapı arası
	●			
b. Mevcut yapıda konaklama tipi nasıl?	sürekli		geçici	
	●			
c. Mevcut yapıdan ne şekilde faydalaniyor?	strüktürel destek		görsel birliktelik	
	●		●	
d. Mevcut yapı ile formel ilişki nasıl?	uyumlu		aykırı	
			●	
e. Mevcut yapı ile boyutsal ilişki nasıl?	büyük	nötr	küçük	
	●			

4.3. Denver Sanat Müzesi

Denver Sanat Müzesi'nin yapısı, ilk bakışta aykırı ve dikkat çekici bir tasarım gibi görünse de parazit mimari kapsamında değerlendirilemez. Çünkü parazit mimarinin temel özelliği olan mevcut bir yapıya eklemlenme ya da yapıya aykırı bir müdahalede bulunma durumu burada söz konusu değildir. Daniel Libeskind'in tasarımı, başlı başına bir yapı olarak inşa edilmiştir ve herhangi bir mevcut yapı üzerine eklemlenmemiştir. Dolayısıyla, parazitlik ölçütlerine göre yapılan değerlendirmede, yapının belirtilen özellikleri taşımadığı ve parazit bir yapı olarak nitelendirilemeyeceği sonucuna varılmaktadır. Bu bağlamda, Libeskind'in bu eseri daha çok dekonstrüktivist bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Dekonstrüktivizm, geleneksel mimari formları parçalayarak, düzensizlik ve keskin geometrik hatlarla

yeni bir yapı dili oluşturmayı hedefleyen bir akımdır. Denver Sanat Müzesi de bu akımın izlerini taşıyan, çevresinden bağımsız ve kendi başına bir mimari yapıdır. Ancak, mevcut bir yapıyla doğrudan bir ilişki kurmadığı ve parazit mimarinin temel özelliklerini taşımadığı için bu kategoride yer almamaktadır (Tablo 3).

Tablo 3. Denver Sanat Müzesi Parazitlik Ölçütleri ve Eklemlenme Değerlendirmesi (Yazar, 2024)

1. PARAZİTLİK ÖLÇÜTLERİ				
1. Mevcut yapıya eklemlenme durumu var mı?	Evet	Hayır		
			●	
2. Mevcut yapıdan biçim ve malzeme olarak ayrılıyor mu?	Evet	Hayır		
			●	
3. Mevcut yapı ile entegrasyonu aykırı mı?	Evet	Hayır		
			●	
4. Mevcut yapı ile renk/kontrast ayrımı var mı?	Evet	Hayır		
			●	
5. Mevcut yapıdan (strüktürel) besleniyor mu?	Evet	Hayır		
			●	
6. Atıl yapıyı kente kazandırıyor mu/ Var olana değer katıyor mu?	Evet	Hayır		
			●	
7. Mevcut yapıya yeni fonksiyon kazandırıyor mu?	Evet	Hayır		
			●	
8. Mevcut yapıyı görünür kılıyor mu?	Evet	Hayır		
			●	
YAPI ADI: Denver Sanat Müzesi				
YAPILDIĞI YER: ABD / Colorado				
UYGULAMA DURUMU				
Uygulanmış	Uygulanmamış			
●				
2. EKLEMLENME DEĞERLENDİRMESİ				
a. Mevcut yapı ile entegrasyonu nasıl?	cephe	çatı	zemin	iki yapı arası
b. Mevcut yapıda konaklama tipi nasıl?	sürekli		geçici	
c. Mevcut yapıdan ne şekilde faydalanıyor?	strüktürel destek		görsel birliktelik	
d. Mevcut yapı ile formel ilişki nasıl?	uyumlu		aykırı	
e. Mevcut yapı ile boyutsal ilişki nasıl?	büyük	nötr	küçük	

4.4. Berlin Yahudi Müzesi

Berlin Yahudi Müzesi'nde başka bir yapıya eklemlenme durumu yoktur. Bu durum, yapının orijinal bina ile doğrudan fiziksel bir bağlantısının bulunmadığını, dolayısıyla mekanik anlamda bir eklemlenme gerçekleşmediğini göstermektedir. Ancak, zeminde konumlandırılması itibarıyla tarihi yapıya yakın planlanmış ve bu nedenle bir parazit mimari etkisi yaratmış olabilir. Bina çevresindeki tarihi yapıdan biçim ve malzeme olarak ayrılmıştır. Bu durum, modern müze binasının tarihi yapıyla karşıtlık oluşturacak şekilde tasarlandığını ve mimari bir kontrast oluşturduğunu göstermektedir. Parazit mimari ilkeleri göz önüne alındığında, yapının var olan dokudan biçimsel olarak farklılaşması parazit olgusunu destekler niteliktedir. Mevcut yapı ile birlikteliği aykırıdır, ek yapı mevcut yapıyla bilinçli bir uyumsuzluk göstermektedir. Parazit mimarinin en belirgin özelliklerinden biri olan bu aykırılık, yeni ve eski arasında yaratılan zıtlık ile dikkat çekme amacı taşımaktadır. Renk ve kontrast bakımından farklılık görülmektedir; yapının modern çizgileri ve materyal farklılığı, tarihi bina ile görsel bir ayrışma yaratmaktadır ve parazit mimarinin önemli bir unsuru haline gelmektedir. Mevcut yapı strüktürel olarak eski binaya bağımlı değildir. Bu durum, yeni yapının tamamen bağımsız ve kendi kendine

yetebilen bir yapı olduğunu, bu yönüyle parazit mimarinin bir varyasyonu olduğunu göstermektedir. Mevcut yapı, tarihi bina ile çevreye bir değer kazandırmıştır. Müze binası mevcut yapıya yeni fonksiyonlar kazandırmıştır. Eski bina ile bir bütünlük oluşturarak modern bir müze işlevi kazanmış ve tarihi yapıyı önceki haline kıyasla daha görünür hale getirmiştir. Zemin üzerinde yapılan entegrasyon sürekli bir etki yaratmıştır. Yapı zeminde plan düzleminde tarihi yapıya yaklaşmış olsa da cephe ve diğer unsurların birbirinden ayrıştığı görülmektedir. Bu durum parazit mimari yaklaşımıyla örtüşmektedir çünkü fiziksel bağlantı olmaksızın mekânsal bir yakınlık oluşturulmuştur. Genel olarak bu değerlendirme, Berlin Yahudi Müzesi'nin tarihi bina ile doğrudan bir fiziksel eklemleme yaratmaması, ancak zemin plan düzleminde parazit bir yaklaşım sergilemesi şeklinde yorumlanabilir. Yapı hem işlevsel hem de görsel olarak tarihi yapıyla kontrast oluşturmakta; aynı zamanda ona değer katmaktadır (Tablo 4).

Tablo 4. Berlin Yahudi Müzesi Parazitlik Ölçütleri ve Eklemleme Değerlendirmesi (Yazar, 2024)

1. PARAZİTLİK ÖLÇÜTLERİ				
1. Mevcut yapıya eklemleme durumu var mı?	Evet	Hayır		
		●		
2. Mevcut yapıdan biçim ve malzeme olarak ayrılıyor mu?	Evet	Hayır		
	●			
3. Mevcut yapı ile entegrasyonu aykırı mı?	Evet	Hayır		
	●			
4. Mevcut yapı ile renk/kontrast ayrımı var mı?	Evet	Hayır		
	●			
5. Mevcut yapıdan (strüktürel) besleniyor mu?	Evet	Hayır		
		●		
6. Atıl yapıyı kente kazandırıyor mu/ Var olana değer katıyor mu?	Evet	Hayır		
	●			
7. Mevcut yapıya yeni fonksiyon kazandırıyor mu?	Evet	Hayır		
	●			
8. Mevcut yapıyı görünür kılıyor mu?	Evet	Hayır		
	●			
YAPI ADI: Berlin Yahudi Müzesi				
YAPILDIĞI YER: Almanya / Berlin				
UYGULAMA DURUMU				
Uygulanmış	Uygulanmamış			
●				
2. EKLEMLENME DEĞERLENDİRMESİ				
a. Mevcut yapı ile entegrasyonu nasıl?	cephe	çatı	zemin	iki yapı arası
			●	
b. Mevcut yapıda konaklama tipi nasıl?	sürekli		geçici	
c. Mevcut yapıdan ne şekilde faydalanıyor?	strüktürel destek		görsel birliktelik	
			●	
d. Mevcut yapı ile formel ilişki nasıl?	uyumlu		aykırı	
			●	
e. Mevcut yapı ile boyutsal ilişki nasıl?	büyük	nötr	küçük	
	●			

4.5. Çağdaş Yahudi Müzesi

Mevcut yapıya eklemleme durumu vardır. Parazit müdahale, müzenin eski yapı ile fiziksel ve mekânsal bir ilişki kurarak bu bağlamda eklemlediğini göstermektedir. Ek yapı, biçim ve malzeme açısından eski yapıdan ayrılmakta, bu durum da modern tasarımın kendi kimliğini vurgulama amacı taşıdığını ortaya koymaktadır. Yeni tasarım, mevcut tarihi yapıdan görsel ve malzeme açısından farklı bir estetik anlayış sergilemektedir. İki yapı arasındaki entegrasyon, biçimsel ve işlevsel ayrımları belirginleştirecek şekilde kurgulanmıştır. Malzeme ve renk farkları, yapılar arasında dikkat çekici bir kontrast yaratarak görsel

bir ayırım sağlamaktadır. Aynı zamanda, modern ek yapı fiziksel bir destek mekanizması aracılığıyla eski yapıdan strüktürel anlamda yararlanmaktadır. Bu ilişki, mevcut yapının potansiyelinin çağdaş mimari yaklaşımlar ile yeniden değerlendirilmesini sağlamaktadır. Modern ek yapı, eski yapıyı daha görünür hale getirerek ona yeni işlevler kazandırmış ve çevresel bağlamda kültürel bir değer sunmuştur. Yeni tasarım, eski yapının yanında daha dikkat çekici bir duruş sergilemekte ve boyut olarak daha yüksek bir tasarıma sahiptir. Bu farklılık, yeni yapının mevcut yapıya kıyasla hacimsel olarak daha baskın bir konumda olduğunu göstermektedir. İki yapı arasındaki uyum, cephe ve çatı düzeyinde sağlanan fiziksel ilişki ile desteklenmiştir. Yeni bina, eski yapı ile görsel bir birliktelik oluştururken, her iki yapının malzeme ve biçimsel açıdan farklılıklarını koruduğu gözlemlenmektedir. Modern ek tasarım, eski yapıyı ön plana çıkararak onu bir kompleksin önemli bir parçası haline getirmiştir. Kalıcı bir konaklama tipi benimsenmiş, ek yapının uzun vadeli bir mimari bileşen olarak konumlandırıldığı anlaşılmıştır. Yeni yapı ile mevcut sistemler arasındaki strüktürel bağlantılar, iki yapı arasında işlevsel bir ilişki olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Çağdaş Yahudi Müzesi örneğinde, eski yapı ile modern ek yapı arasında biçimsel farklılıklar olmasına rağmen, uyumlu bir formel ilişki sağlanmıştır. Yeni yapının daha büyük bir hacim ile tasarlanmış olması, modern ekin mevcut yapıya kıyasla hacimsel olarak baskın bir konumda olduğunu ortaya koymaktadır. Bu değerlendirmeler ışığında, müze tasarımı, eski yapıyı hem görsel hem de işlevsel açıdan zenginleştirmiş ve çevresine kültürel bir katkı sunmuştur (Tablo 5).

Tablo 5. Çağdaş Yahudi Müzesi Parazitlik Ölçütleri ve Eklemlenme Değerlendirmesi (Yazar, 2024)

1. PARAZİTLİK ÖLÇÜTLERİ				
1. Mevcut yapıya eklemlenme durumu var mı?	Evet	Hayır		
	●			
2. Mevcut yapıdan biçim ve malzeme olarak ayrılıyor mu?	Evet	Hayır		
	●			
3. Mevcut yapı ile entegrasyonu aykırı mı?	Evet	Hayır		
	●			
4. Mevcut yapı ile renk/kontrast ayrımı var mı?	Evet	Hayır		
	●			
5. Mevcut yapıdan (strüktürel) besleniyor mu?	Evet	Hayır		
	●			
6. Atıl yapıyı kente kazandırıyor mu/ Var olana değer katıyor mu?	Evet	Hayır		
	●			
7. Mevcut yapıya yeni fonksiyon kazandırıyor mu?	Evet	Hayır		
	●			
8. Mevcut yapıyı görünür kılıyor mu?	Evet	Hayır		
	●			
YAPI ADI: Çağdaş Yahudi Müzesi				
YAPILDIĞI YER: ABD / Kaliforniya				
UYGULAMA DURUMU				
Uygulanmış				
●				
2. EKLEMLENME DEĞERLENDİRMESİ				
a. Mevcut yapı ile entegrasyonu nasıl?	cephe	çatı	zemin	iki yapı arası
	●	●		
b. Mevcut yapıda konaklama tipi nasıl?	sürekli		geçici	
	●			
c. Mevcut yapıdan ne şekilde faydalanıyor?	strüktürel destek		görsel birliktelik	
	●		●	
d. Mevcut yapı ile formel ilişki nasıl?	uyumlu		aykırı	
			●	
e. Mevcut yapı ile boyutsal ilişki nasıl?	büyük	nötr	küçük	
	●			

4.6. Felix Nussbaum Müzesi

Ek yapı, mevcut yapıya eklenmiş durumdadır ve bu eklenme, müzenin eski yapı ile hem fiziksel hem de mekânsal bir ilişki kurduğunu göstermektedir. Mevcut yapıdan biçim ve malzeme açısından belirgin bir şekilde ayrılmaktadır. Felix Nussbaum Müzesi'nin yeni ek yapısı, malzeme ve biçim itibarıyla tamamen farklı bir mimari dil benimsemiştir. Modern ve keskin dekonstrüktivist formlar, tarihi yapının yanında çarpıcı bir kontrast oluşturmaktadır. Entegrasyon açısından yapılar arasında belirgin bir uyumsuzluk gözlemlenmektedir. Bu yaklaşımla tasarlanan modern ek yapı, kasıtlı olarak eski yapıyla zıt bir ilişki kurarak iki yapı arasında biçimsel ve işlevsel farklar yaratmıştır. Yeni ek yapı, daha modern ve farklı malzemelerle inşa edilmiş olup, tarihi binadan görsel olarak ayrılmaktadır. Bununla birlikte, ek yapı kendi bağımsız yapısal sistemi ile varlığını sürdürmekte, ancak bazı noktalarda mevcut yapının strüktürel özelliklerinden faydalanmaktadır. Ek yapı, strüktürel anlamda tam bağımsız bir yapı olarak değil, belirli noktalarda mevcut yapıya destek vererek onunla bütünleşen bir sistem oluşturmuştur. Ancak genel anlamda, parazit eklenme biçimi yapıyı cephe veya çatıdan ziyade çevresinden sarmalayan bir kurguda geliştirilmiştir. Sarmal kurgu, yeni ek yapının mevcut yapıyı fiziksel olarak çerçevelemesine ve mekânsal bir bütünlük yaratmasına olanak sağlamaktadır. Sonuç olarak, modern ek yapı, tarihi binayı kente yeniden kazandırmış ve ona değer katmıştır. Müze binası, tarihi yapının yanında onu tamamlayan ancak ondan bağımsız bir kimliğe sahip olan modern bir ek yapı olarak işlev görmek ve dekonstrüktivist yaklaşım ile eski yapıyı görsel olarak daha belirgin hale getirmektedir. Mevcut yapıda sürekli bir konaklama söz konusudur. Müze yapısı kalıcı bir ek olarak inşa edilmiş ve süreklilik arz etmektedir. Mevcut yapı ile uyumu, geleneksel form anlayışından uzak bir şekilde, aykırı bir yaklaşımla ele alınmıştır. Dekonstrüktivist tasarım sebebiyle bu uyum, karmaşık ve çarpıcı bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Yeni yapı, mevcut yapıdan boyutsal olarak daha büyük ve baskın durumdadır. Bu durum, ek yapının yaratabileceği dominant etkiyi gözler önüne sermektedir. Felix Nussbaum Müzesi, dekonstrüktivist bir yaklaşımla tasarlanmıştır. Bu tasarım anlayışı, geleneksel mimarlık anlayışını parçalayan ve yeniden düzenleyen bir yaklaşım olarak, mevcut yapılarla uyumsuz veya kaotik bir ilişki kurmayı hedeflemektedir. Müze tasarımında da aynı yaklaşım benimsenmiştir. Modern ek yapı, tarihi yapıya eklenirken kasıtlı bir biçimde ona aykırı bir form ve malzeme diliyle bağlanmıştır. Felix Nussbaum Müzesi, tarihi binaya eklenen ancak onunla zıt bir ilişki kuran dekonstrüktivist bir eklenti temsil etmektedir (Tablo 6).

4.7. Victoria ve Albert Müzesi Spiral

Mevcut iki yapı arasında eklenme durumu vardır. Eklemlenmenin varlığı, projede mevcut yapının sınırlarının genişletilmesi ve yeni bir mimari diyalog oluşturulması hedefini işaret etmektedir. Proje, biçim ve malzeme açısından mevcut yapıdan ayrılmaktadır. Bahsi geçen ayırım, parazit yapı kavramının temel ilkelerinden birine uygun olup, yapının tarihi dokuya müdahil olmadan, bağımsız bir kimlikle var olmayı hedeflediğini ortaya koymaktadır. Mevcut yapıyla entegrasyonunun aykırı olduğu görülmektedir. Bu durum, parazit mimari anlayışına uygun şekilde, yapının çevresiyle uyum sağlamak yerine, kendine özgü bir varlık olarak ortaya çıkma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Renk ve kontrast açısından belirgin bir ayrışma gözlemlenmektedir. Görsel ayırım, projeyi mevcut yapıdan ayırırken, modern ve yenilikçi bir estetik anlayışını vurgulamakta ve tasarımın kimliğini ön plana çıkarmaktadır. İki yapı arasına konumlanan ek yapı, çevresindeki yapılardan strüktürel destek sağlayarak bütüncül bir yapısal entegrasyon sunmaktadır. Parazit yapının yalnızca estetik bir müdahale değil, aynı zamanda işlevsel bir katkı sunduğu, yeni kullanım alanları ve potansiyeller yarattığı da anlaşılmaktadır. Mevcut yapının görünürlüğü artırılarak, parazit yapının tarihi yapıyı örtmek yerine, onu ön plana çıkarmayı ve iki yapı arasında dikkat çekici bir karşıtlık yaratmayı hedeflediğini göstermektedir. Cephede sürekli bir entegrasyonun varlığı, parazit yapının mevcut yapı ile tam bir zıtlık oluşturmak yerine, cephe üzerinde devam eden bir uyum arayışında olduğunu ortaya koymaktadır. Yapının geçici değil, sürekli bir strüktürel destek sunduğu gözlemlenmektedir. Bu durum, parazit yapının kalıcı olma hedefini ve mevcut yapıyla sürekli bir ilişki kurma amacını vurgulamaktadır. Ek yapı, mevcut yapının strüktürel özelliklerinden faydalanmakta ve onun üzerinden gelişmektedir. Yeni eklenen yapının, mevcut yapıyla biçimsel anlamda aykırı bir ilişki kurduğu görülmektedir. Modern tasarım, görsel baskınlığını artıran bir unsur olarak dikkat çekmektedir.

Tablo 6. Felix Nussbaum Müzesi Parazitlik Ölçütleri ve Eklemlenme Değerlendirmesi (Yazar, 2024)

1. PARAZİTLİK ÖLÇÜTLERİ					
1. Mevcut yapıya eklemlenme durumu var mı?		Evet	Hayır		
		●			
2. Mevcut yapıdan biçim ve malzeme olarak ayrılıyor mu?		Evet	Hayır		
		●			
3. Mevcut yapı ile entegrasyonu aykırı mı?		Evet	Hayır		
		●			
4. Mevcut yapı ile renk/kontrast ayrımı var mı?		Evet	Hayır		
		●			
5. Mevcut yapıdan (strüktürel) besleniyor mu?		Evet	Hayır		
		●			
6. Atıl yapıyı kente kazandırıyor mu/ Var olana değer katıyor mu?		Evet	Hayır		
		●			
7. Mevcut yapıya yeni fonksiyon kazandırıyor mu?		Evet	Hayır		
		●			
8. Mevcut yapıyı görünür kılıyor mu?		Evet	Hayır		
		●			
YAPI ADI: Felix Nussbaum Müzesi					
YAPILDIĞI YER: Almanya / Osnabrück					
UYGULAMA DURUMU					
Uygulanmış	Uygulanmamış				
●					
2. EKLEMLENME DEĞERLENDİRMESİ					
a. Mevcut yapı ile entegrasyonu nasıl?		cephe	çatı	zemin	iki yapı arası
		●		●	
b. Mevcut yapıda konaklama tipi nasıl?		sürekli		geçici	
		●			
c. Mevcut yapıdan ne şekilde faydalanıyor?		strüktürel destek		görsel birliktelik	
		●		●	
d. Mevcut yapı ile formel ilişki nasıl?		uyumlu		aykırı	
				●	
e. Mevcut yapı ile boyutsal ilişki nasıl?		büyük	nötr	küçük	
		●			

Victoria ve Albert Müzesi Spiral Projesi, parazit mimari anlayışına uygun şekilde mevcut yapıya eklemlenmiş, ancak biçim, malzeme, renk ve entegrasyon açısından ondan ayrılan bir yapı olarak değerlendirilmiştir. Proje, mevcut yapıya işlevsel ve estetik katkılar sunmayı hedeflemiş ve modern mimarinin önemli temsilcilerinden biri olarak ön plana çıkmıştır. Parazit mimarinin temel özelliklerine uygun şekilde, proje mevcut yapıya eklemlenmiş, ancak onunla tam anlamıyla bütünleşmek yerine, kendine özgü bir kimlik yaratmıştır. Renk, kontrast ve malzeme kullanımıyla farklılaşan tasarım, kentle ve mevcut yapıyla güçlü bir diyalog kurmayı amaçlamış, aynı zamanda yeni fonksiyonlar kazandırarak tarihi yapıyı daha görünür ve işlevsel hale getirme niyeti taşımıştır. Ancak, finansman sorunları ve kamuoyunda yaşanan tartışmalar nedeniyle proje uygulanamamıştır. 1996 yılında yarışmada birinci seçilmiş olmasına rağmen, önerilen genişleme projesi finansal zorluklar nedeniyle 2004 yılında iptal edilmiştir. Tasarımın hayata geçirilememesi, mimaride yaratıcı ve yenilikçi projelerin karşılaştığı finansal ve politik engellere önemli bir örnek olarak değerlendirilebilir. Proje uygulanamamış olsa da parazit mimari literatüründe önemli bir yer tutmakta ve Libeskind'in cesur vizyonunu yansıtmaktadır (Tablo 7).

Tablo 7. Victoria ve Albert Müzesi Spiral Parazitlik Ölçütleri ve Eklemlenme Değerlendirmesi (Yazar, 2024)

1. PARAZİTLİK ÖLÇÜTLERİ				
1. Mevcut yapıya eklemlenme durumu var mı?	Evet	Hayır		
	●			
2. Mevcut yapıdan biçim ve malzeme olarak ayrılıyor mu?	Evet	Hayır		
	●			
3. Mevcut yapı ile entegrasyonu aykırı mı?	Evet	Hayır		
	●			
4. Mevcut yapı ile renk/kontrast ayrımı var mı?	Evet	Hayır		
	●			
5. Mevcut yapıdan (strüktürel) besleniyor mu?	Evet	Hayır		
	●			
6. Atıl yapıyı kente kazandırıyor mu/ Var olana değer katıyor mu?	Evet	Hayır		
	●			
7. Mevcut yapıya yeni fonksiyon kazandırıyor mu?	Evet	Hayır		
	●			
8. Mevcut yapıyı görünür kılıyor mu?	Evet	Hayır		
	●			
YAPI ADI: Victoria ve Albert Müzesi Spiral				
YAPILDIĞI YER: Birleşik Krallık / Londra				
UYGULAMA DURUMU				
Uygulanmış	Uygulanmamış			
	●			
2. EKLEMLENME DEĞERLENDİRMESİ				
a. Mevcut yapı ile entegrasyonu nasıl?	cephe	çatı	zemin	iki yapı arası
				●
b. Mevcut yapıda konaklama tipi nasıl?	sürekli		geçici	
	●			
c. Mevcut yapıdan ne şekilde faydalanıyor?	strüktürel destek		görsel birliktelik	
	●		●	
d. Mevcut yapı ile formel ilişki nasıl?	uyumlu		aykırı	
			●	
e. Mevcut yapı ile boyutsal ilişki nasıl?	büyük	nötr	küçük	
	●			

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde, literatür taraması doğrultusunda Daniel Libeskind'in altısı uygulanmış, biri ise uygulanmamış toplam yedi müze yapısı, çalışma sürecinde elde edilen bilgiler doğrultusunda değerlendirilmiştir. Her bir örnek için ayrı şekilde gerçekleştirilen değerlendirme tabloları, bu bölümde özetlenerek sunulmuştur.

Tablo 8. Daniel Libeskind Müze Binalarının Parazit Mimari Kriterleri Doğrultusunda Değerlendirmesi (Yazar, 2024)

MÜZE YAPILARI	UYGULAMA DURUMU	PARAZİT DEĞERLENDİRMESİ	EKLEMLENME DEĞERLENDİRMESİ
Royal Ontorio Müzesi	Uygulanmış	Eklemlenme, biçim ve malzeme ayrımı, entegrasyonda aykırılık, renk-kontrast ayrımı, strüktürel beslenme, atıl yapıyı kente kazandırma, mevcut yapıyı görünür kılma	Cephe, sürekli, strüktürel destek + görsel birliktelik, aykırı, büyük
Dresden Askeri Tarih Müzesi	Uygulanmış	Eklemlenme, biçim ve malzeme ayrımı, entegrasyonda aykırılık, renk-kontrast ayrımı, strüktürel beslenme, atıl yapıyı kente kazandırma, mevcut yapıyı görünür kılma	Cephe, sürekli, strüktürel destek + görsel birliktelik, aykırı, büyük
Denver Sanat Müzesi	Uygulanmış	PARAZİTLİK YOK	PARAZİTLİK YOK
Berlin Yahudi Müzesi	Uygulanmış	Eklemlenme YOK, biçim ve malzeme ayrımı, entegrasyonda aykırılık, renk-kontrast ayrımı, strüktürel beslenme YOK , atıl yapıyı kente kazandırma, mevcut yapıyı görünür kılma	Zemin, mevcut yapıda konaklama YOK, sürekli, görsel birliktelik, aykırı, büyük
Çağdaş Yahudi Müzesi	Uygulanmış	Eklemlenme, biçim ve malzeme ayrımı, entegrasyonda aykırılık, renk-kontrast ayrımı, strüktürel beslenme, atıl yapıyı kente kazandırma, mevcut yapıyı görünür kılma	Cephe + çatı, sürekli, strüktürel destek + görsel birliktelik, aykırı, büyük
Felix Nussbaum Müzesi	Uygulanmış	Eklemlenme, biçim ve malzeme ayrımı, entegrasyonda aykırılık, renk-kontrast ayrımı, strüktürel beslenme, atıl yapıyı kente kazandırma, mevcut yapıyı görünür kılma	Cephe + zemin, sürekli, strüktürel destek + görsel birliktelik, aykırı, büyük
Victoria ve Albert Müzesi Spiral	Uygulanmamış	Eklemlenme, biçim ve malzeme ayrımı, entegrasyonda aykırılık, renk-kontrast ayrımı, strüktürel beslenme, atıl yapıyı kente kazandırma, mevcut yapıyı görünür kılma	İki yapı arası, sürekli, strüktürel destek + görsel birliktelik, aykırı, büyük

Parazit mimari, mevcut bir yapının dış cephesine eklenen veya ona bağımlı olarak varlık gösteren, bu süreçte ana yapının mimari üslubundan belirgin bir şekilde ayrılarak güçlü bir biçimsel karşıtlık ve dikkat çekici bir kontrast oluşturan mimari bir yaklaşımı ifade etmektedir. Ancak bu yaklaşımın her bağlamda mimari anlamda yenilikçi olduğu ya da yapıların değerine katkı sağladığı tartışmaya açıktır. Eleştirmenler, parazit mimarinin bazı uygulamalarda estetik bir kaos yarattığını ve tarihsel yapılarla bağdaşmayan bir çatışma ortamı oluşturduğunu savunmaktadır. Örneğin, Royal Ontario Müzesi'ndeki kristal eklenti, cesur ve dikkat çekici bir tasarım olarak görülmesine rağmen, birçok kişi tarafından yapının tarihi karakterine zarar verdiği gerekçesiyle eleştirilmiştir. Bu bağlamda, bu tür parazit unsurların, tarihi yapıları desteklemek yerine baskıladığı görüşü sıkça dile getirilmektedir. Bu eleştiriler dikkate alınmakla birlikte, bu eklemelerin tarihsel yapılarla modern tasarımlar arasında bir diyalog oluşturduğu ve müzelerin kentsel bağlamda görünürlüğünü artırarak işlevselliğini desteklediği düşünülmektedir. Parazit mimarinin "adaptive re-use" kavramı ile ilişkisine bakıldığında, bu yaklaşımın çoğu zaman mevcut yapılara yeni fonksiyonlar kazandırarak onları çağdaş yaşamın bir parçası haline getirdiği görülmektedir. Ancak Dresden Askeri Tarihi Müzesi'nde olduğu gibi, bazı örneklerde parazit eklemelerin yapıya işlevsel bir değer katmadığı ve sadece estetik bir dönüşüm sunduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, parazit mimarinin yalnızca görsel bir müdahale olarak mı kalması gerektiği, yoksa işlevsellikle birleştirilerek mi uygulanması gerektiği tartışmasını ortaya koymaktadır. Berlin Yahudi Müzesi ve Felix Nussbaum Müzesi gibi örneklerde, parazit mimari unsurların yapıların hem sembolik hem de işlevsel anlamlarını güçlendirdiği gözlemlenmiştir. Ancak bazı eleştirmenler, bu tür eklemelerin kullanıcı deneyimini karmaşıklaştırarak mekânsal algıyı olumsuz etkilediğini ileri sürmektedir. Bu noktada, Libeskind'in tasarımlarıyla, mekânın dramatik bir deneyim sunarak mimariyi daha anlamlı ve katmanlı hale getirdiği düşünülmektedir. Ancak, bu tür yaklaşımların daha kapsayıcı bir kullanıcı deneyimi hedeflemesi gerektiği çıkarımı da yapılmıştır. Libeskind'in tasarımlarına getirilen eleştiriler, parazit mimarinin estetik ve fonksiyonellik arasındaki dengesinin yeniden değerlendirilmesi gerektiğini

göstermektedir. Bu bağlamda, "adaptive re-use" kavramı, özellikle tarihi yapıların çağdaş bir bağlama uyarlanmasında önemli bir rol oynayabilmektedir. Parazit mimarının bu kavramla daha sistematik bir ilişkilendirme içinde ele alınması, mevcut yapıların kültürel ve fiziksel sürdürülebilirliğini artırabilmektedir. Richard Meier'in "İçinde biraz tartışma, biraz polemik barındıran her mimarlık eseri bence iyidir. İnsanların ilgilendiğini, işin içinde olduğunu gösterir." ifadesi, parazit mimarının getirdiği eleştiri ortamını destekler niteliktedir (Kaplan, 2024). Bu bağlamda, Libeskind'in tasarımlarının tartışmalı doğası, mimarlık alanında yeni yaklaşımlara zemin hazırlamış ve parazit mimarının sınırlarını zorlamıştır. Parazit mimari, geleneksel mimari sınırları aşarak müzelerin sürdürülebilirliğini ve işlevselliğini artırmak için güçlü bir araç olarak değerlendirilebilmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

Research Problem & Purpose

Contemporary urban areas are in a constant state of transformation driven by dynamic needs and sustainability goals. This evolution challenges the boundaries of traditional architectural practices, prompting the exploration of alternative approaches. Parasitic architecture emerges as a notable and increasingly significant concept within architectural discourse. Inspired by the biological notion of "parasitism," this approach involves the addition of elements to existing structures by leveraging their static properties. These interventions address the needs of existing structures and provide new functions. Examples of parasitic architecture are commonly observed in alleyways, bridges, or extensions to historical structures. Among its prominent applications, Daniel Libeskind's works stand out as exemplary cases. This study aims to evaluate the formal, aesthetic, and functional qualities of Libeskind's museum projects based on parasitic architectural criteria derived from an extensive literature review. Methodologically, the research involved synthesizing existing criteria for parasitic architecture and re-evaluating them systematically to formulate research questions. Key aspects such as the positioning of parasitic additions, the nature of materials used, methods of integration into existing structures, and the compatibility of these interventions with the surrounding urban fabric were meticulously analyzed. The focus is limited to Libeskind's museum projects due to their prominent representation of his design language and relevance to the principles of parasitic architecture. The analysis was conducted in three stages. In the first stage, fundamental criteria of parasitic architecture—such as articulation, material and form differentiation, structural support, the addition of value to the existing structure, functionality enhancement, and visibility—were scrutinized. The second stage examined the integration of these interventions with the host structure, their spatial and formal relationships, and their utilization of existing architectural elements. Finally, seven museum projects by Libeskind were evaluated collectively based on these criteria, with findings summarized in a comparative table to highlight the commonalities and distinctions among the projects. The results reveal that parasitic architecture, as applied in Libeskind's works, creates a dramatic formal contrast with existing structures while enhancing their architectural narrative and urban visibility. However, this approach is not without criticism. In some cases, such as the crystalline addition to the Royal Ontario Museum, the interventions have been perceived as disruptive to the historical character of the host structure, sparking debates on the balance between modernity and heritage preservation. Conversely, examples like the Jewish Museum Berlin and the Felix Nussbaum Haus demonstrate the symbolic and functional amplification achieved through parasitic elements, underscoring their potential to enrich spatial experiences. While parasitic architecture often contributes to adaptive reuse by introducing new functions to existing structures, some interventions—like those in the Dresden Military History Museum—primarily serve an aesthetic purpose without significant functional value. This dichotomy raises questions about the balance between visual impact and utility in architectural interventions. Libeskind's projects illustrate how parasitic architecture can challenge traditional norms and foster innovation in architectural practice. Yet, they also underscore the importance of considering inclusivity and user experience in the design process.

In conclusion, parasitic architecture offers a potent tool for transcending conventional architectural boundaries, particularly in enhancing the sustainability and functionality of museums. By aligning with the concept of adaptive reuse, this approach can bolster the cultural and physical sustainability of existing structures. Libeskind's controversial yet pioneering designs exemplify the transformative potential of parasitic architecture, paving the way for new paradigms in architectural thought and practice.

Methodology

This research adopts a qualitative and quantitative approach, utilizing a hybrid methodology to examine the defining components of parasite architecture comprehensively. To build a theoretical foundation and identify key criteria, an extensive literature review was conducted, identifying core characteristics of parasite interventions. These characteristics were refined into eight evaluation criteria: attachment type, material contrast, scale, integration approach, spatial interaction, structural dependency, visual identity, and functional contribution. The

study's sample comprises seven museum projects designed by Daniel Libeskind, each evaluated through a dual-phase analysis process. In the initial phase, visual contrast and material quality between the parasite intervention and the host building are assessed. In the second phase, the level of structural dependency, integration method, and interaction with the surrounding environment are evaluated.

Findings

The study reveals that Libeskind's designs consistently apply the principles of parasite architecture in ways that simultaneously respect and challenge the historical significance of the host structures. For instance, the Royal Ontario Museum features an angular glass and steel addition that creates a stark contrast to the existing stone facade, offering a modern intervention that still respects the historical context. Similarly, in the Dresden Military History Museum, the metallic addition sharply contrasts with the original stone structure, creating a purposeful duality between old and new. On the other hand, buildings like the Denver Art Museum, while visually contrasting with traditional museum structures, lack the physical integration required for a parasitic classification; this finding highlights that visual contrast alone does not suffice and that structural dependency or specific attachment methods are crucial for such categorization. Libeskind's work challenges conventional museum typologies, suggesting that parasite architecture enables a multidimensional dialogue between old and new spaces. This concept aligns with theoretical frameworks proposed by scholars such as Steven Holl, who argues that "architectural intervention should foster spatial narratives that communicate the essence of the place." Libeskind's approach embodies this principle, offering a modern aesthetic while embracing the historical significance of each museum. By emphasizing spatial redefinition, his work aligns with the idea that parasite architecture is not merely a physical addition but a reconceptualization of space within a historical narrative.

Conclusions and Recommendation

The findings suggest that parasite architecture, particularly within museum contexts, offers a unique approach to reimagining urban spaces and challenging traditional architectural norms. Libeskind's designs demonstrate not only functional contributions but also symbolic and aesthetic dimensions that enrich societal engagement with historical structures. Architect Richard Meier's statement, "Any work of architecture which contains a bit of polemic is good; it shows people are engaged, that they care," underscores the success of Libeskind's designs in capturing public interest and fostering discussions on the future of urban design. This study advocates for the consideration of parasite architecture as an alternative solution for enhancing the sustainability and functionality of museum buildings. Future research should explore the broader applicability of parasite architecture across diverse building types and its potential to support urban regeneration efforts, as well as assess its impact on public perception and long-term preservation outcomes.

Yazar Katkı Beyanı

A. Fikir ve Kurgu B. Literatür İncelemesi C. Yazım
D. Veri Toplama E. Analiz F. Eleştirel İnceleme

Kübra SUSAM: A/B/C/D/E

Reyhan ÇETİN: A/E/F

KAYNAKLAR

- Albani, F. L. (2017). New lives for deconsecrated churches. Symbolic values and the identity of places. In *Conservation/Adaptation. Keeping alive the spirit of the place. Adaptive re-use of heritage with symbolic values* (pp. 11-16). EAAE, European Association for Architectural Education.
- Archdaily. (2011a). Dresden's Military History Museum / Studio Libeskind. 15 Nisan 2024 tarihinde <https://www.archdaily.com/172407/dresden%25e2%2580%2599s-military-history-museum-daniel-libeskind> adresinden erişilmiştir.
- Archdaily. (2011b). Felix Nussbaum Museum / Studio Libeskind. *ArchDaily*. 15 Nisan 2024 tarihinde <https://www.archdaily.com/135002/felix-nussbaum-museum-daniel-libeskind> adresinden erişilmiştir.
- Archive. (2022). Denver Art Museum. 15 Nisan 2024 tarihinde <https://web.archive.org/web/20221019072519/https://penzu.com/public/4b12c6d9> adresinden erişilmiştir.

- Arkitera. (2006). Denver Sanat Müzesi: Şehrin Görüntüsünü Yırtan Bir Profil. *Arkitera*. 30 Nisan 2024 tarihinde <https://v3.arkitera.com/news.php?action=displayNewsItem&ID=12218&month=5&year=2011> adresinden erişilmiştir.
- Arkitera. (2011). Denver Sanat Müzesi: Şehrin Görüntüsünü Yırtan Bir Profil. 15 Nisan 2024 tarihinde <https://v3.arkitera.com/news.php?action=displayNewsItem&ID=12218&month=5&year=2011> adresinden erişilmiştir.
- Avcı, H. Arkitera. (2013). Yarışmayla Yapılan Yahudi Müzesi. 15 Nisan 2024 tarihinde <https://www.arkitera.com/haber/yarismayla-yapilan-yahudi-muzesi/> adresinden erişilmiştir.
- Balçık, S., Karaoğlu, G., & Ayaz, B. (2022). Mimarlık mirası yapılar da ek mekân tasarımlarının değerlendirilmesi. *International Journal of Mardin Studies*, 3(1), 45.
- Bektaş, U., & Açıcı, F. K. (2020). Tasarım yaklaşımı olarak “parazit mimari”: Ortaya çıkışı ve gelişim süreci. *Yapı Dergisi*. <https://yapidergisi.com/tasarim-yaklasimi-olarak-parazit-mimari-ortaya-cikisi-ve-gelisim-sureci/>
- Christenson, M. (2014). *Comprehensive Parasites*. Rethinking Comprehensive Design: Speculative Counterculture. [Proceedings] 19th International Conference on Computer-Aided Architectural Design Research in Asia CAADRIA, 14, 781–790.
- Demirkaya, Ü., & Kalfa, M. (2017). Biyolojik yaşam şek linden mimari ürüne: konak binada parazitik mimari. *Fen, Matematik, Mühendislik ve Doğa Araştırmaları* içinde (pp. 242-250). İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- El-Shorbagy, A. (2020). *Parasites: Shaping the Image of the City*. Munich: BookRix.
- Kachri, G. (2009). *Parasite ecologies: Extending space through diffusion-limited aggregation models*. [Unpublished master’s thesis]. University College London.
- Kaplan, Ç. Arkitekt. (2024). Pritzker Ödüllü Mimar Meier’in mimarlık üretimine bakış açısı. 14 Aralık 2024 tarihinde <https://www.gzt.com/infografik/arkitekt/pritzker-odullu-mimar-meierin-mimarlik-uretimine-bakis-acisi-37975> adresinden erişilmiştir.
- Kavut, İ., & Selçuk, H. (2022). Tarih endüstri yapılarının yeniden işlevlendirilmesinde parazit mimari kullanımı: Santral İstanbul ve Müze Gazhane. *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(25), 198-220. <https://doi.org/10.56074/msgsusbd.1123845>
- Langdon, D. Archdaily. (2015). AD Classics: V&A Spiral / Daniel Libeskind + Cecil Balmond. *ArchDaily*. 30 Nisan 2024 tarihinde <https://www.archdaily.com/768565/ad-classics-v-and-a-spiral-daniel-libeskind-plus-cecil-balmond> adresinden erişilmiştir.
- Lank, M. (2022). *Var olandan beslenmek; parazit mimari*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Trakya Üniversitesi.
- McDaniel, C. N. (2008). *Strategic intervention: Parasitic architecture*. [Unpublished master’s thesis]. University of Cincinnati.
- Mimdaporg. (2021). Daniel Libeskind. *Mimdaporg*. 15 Mart 2024 tarihinde <https://mimdap.org/2021/12/daniel-libeskind/> adresinden erişilmiştir.
- Pit, M., Steller, K., & Streng, G. (2017). Parasitic Architecture. 30 Nisan 2024 tarihinde <https://www.yumpu.com/en/document/read/11368808/parasitic-architecture-gerjanstreng> adresinden erişilmiştir.
- ROM (Royal Ontario Museum). (n.d.) Our History. 28 Nisan 2024 tarihinde <https://www.rom.on.ca/en/about-us/rom/our-history> adresinden erişilmiştir.
- Studio Libeskind. (2024a). Daniel Libeskind. 20 Mart 2024 tarihinde <https://libeskind.com/search/daniel+libeskind> adresinden erişilmiştir.
- Studio Libeskind. (2024b). Contemporary Jewish Museum. 30 Nisan 2024 tarihinde <https://libeskind.com/work/contemporary-jewish-museum/> adresinden erişilmiştir.
- Studio Libeskind. (2024c). Felix Nussbaum Haus. 30 Nisan 2024 tarihinde <https://libeskind.com/work/felix-nussbaum-haus/> adresinden erişilmiştir.

- Şensoy, G., & Üstün, B. (2018). Traces of the past utopias in contemporary architecture: Parasitic architecture. *ICONARP International Journal of Architecture and Planning*, 6(1), 170-195. <https://doi.org/10.15320/ICONARP.2018.44>
- Uğur, Ö. T. Arkitekt. (2020). Tarihi binalara çağdaş eklentiler: Parazit yapılar. 2 Mart 2024 tarihinde <https://www.gzt.com/arkitekt/tarihi-binalara-cagdas-eklentiler-parazit-yapilar-3562719> adresinden erişilmiştir.
- Wikipedia katılımcıları (2023). Bundeswehr Military History Museum. *Vikipedi, Özgür Ansiklopedi*. 15 Nisan 2024 tarihinde https://en.wikipedia.org/wiki/Bundeswehr_Military_History_Museum adresinden erişilmiştir.
- Wikipedia katılımcıları (2024a). Royal Ontario Museum. *Vikipedi, Özgür Ansiklopedi*. 30 Nisan 2024 tarihinde https://en.wikipedia.org/wiki/Royal_Ontario_Museum adresinden erişilmiştir.
- Wikipedia katılımcıları (2024b). Berlin Yahudi Müzesi. *Vikipedi, Özgür Ansiklopedi*. 15 Nisan 2024 tarihinde https://tr.wikipedia.org/wiki/Berlin_Yahudi_M%C3%BCzesi adresinden erişilmiştir.
- Wikipedia katılımcıları (2024c). Contemporary Jewish Museum. *Vikipedi, Özgür Ansiklopedi*. 30 Nisan 2024 tarihinde https://en.wikipedia.org/wiki/Contemporary_Jewish_Museum adresinden erişilmiştir.
- Wikipedia katılımcıları (2024d). Victoria and Albert Museum Spiral. *Vikipedi, Özgür Ansiklopedi*. 30 Nisan 2024 tarihinde https://en.wikipedia.org/wiki/Victoria_and_Albert_Museum_Spiral adresinden erişilmiştir.
- Yavuz, Z., & Aksu, A. (2019). Tarihi yapılara yapılan çağdaş ek/yapının palimpsest kavramı özelinde değerlendirilmesi: Daniel Libeskind Berlin Yahudi Müzesi. *Ata Planlama ve Tasarım Dergisi*, 3(1), 31-37.
- Yıldırım, B. (2016). *Parasites on architecture: An assessment of building additions in Mahmutpaşa*. [Unpublished master's thesis]. Yeditepe Üniversitesi.
- Yorgancıoğlu, D., & Güray, T. (2017). Mimari tasarım eğitiminde alternatif yaklaşımlar: Bir mekân tasarımı stratejisi olarak "parazit mimari". *MEGARON*, 13(1), 144-155. [10.5505/megaron.2017.74946](https://doi.org/10.5505/megaron.2017.74946)
- Ytur. (n.d.). Çağdaş Yahudi Müzesi. *Ytur*. 30 Nisan 2024 tarihinde <https://www.ytur.net/yurtdisi/abd/san-francisco/cagdas-yahudi-muzesi> adresinden erişilmiştir.